

Kapitola 3

Evropský rozměr české zahraniční politiky

Vít Beneš

V roce 2015 pokračovala vládní koalice České strany sociálně-demokratické (ČSSD), Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL) a hnutí ANO 2011. Samotná skutečnost, že tato koalice pokračovala již třetím rokem bez zásadních vnitrokoaličních sporů v evropské politice, jako tomu bylo u vlád minulých, je pozornosti hodná. Opozice vůči vládní evropské politice byla v roce 2015 relativně slabá. Koaliční vláda oficiálně deklarovala „proevropský“ kurz své zahraniční politiky, tudíž proevropsky orientovaná opozice (TOP 09) měla jen malý prostor pro kritiku vlády z proevropských pozic. Na opačné straně spektra, tradiční euroskeptická opozice (ODS) byla po posledních parlamentních volbách značně oslabena. V konkrétních otázkách, jako byla reakce na uprchlickou krizi a kauzu „uprchlické kvóty“, ve skutečnosti vláda zastávala vůči EU kritický postoj, čímž zmenšovala prostor pro kritiku ze strany tradičních euroskeptických politických stran. Nové populistické euroskeptické hnutí Úsvit Tomia Okamury prochází vnitřní krizí a rozpadá se. Parlamentní opozice měla problémy při formulaci věrohodné alternativní evropské politiky. Mezi prezidentem Milošem Zemanem a vládou Bohuslava Sobotky je patrné pnutí, které se projevuje v rovině osobních i v rovině politických priorit, nicméně prezidentovy postoje v evropské politice nepředstavovaly zásadní hrozbu a výzvu pro českou evropskou politiku. Prezident zaujal vůči unijním návrhům na řešení uprchlické krize mnohem ostřejší stanovisko než vláda. Formoval veřejnou diskusi na toto téma a pokoušel se směřovat vládní politiku, ale nepředstavoval výzvu pro evropskou politiku vlády jako takovou.

Důvěra české veřejnosti vůči Evropské unii zůstávala na historicky nejnižší úrovni a podle většiny průzkumů se ještě prohlubovala. V březnu 2015 podle agentury STEM důvěřovalo Evropské unii 38 % obyvatel ČR,¹ podle Eurobarometru důvěřovalo Evropské unii 43 % dotazovaných Čechů.² Podle Centra pro výzkum veřejného mínění dokonce důvěryhodnost Evropské unie mírně stoupla.³ V druhé polovině roku 2015

však průzkumy zaznamenaly další rapidní pokles důvěry české veřejnosti, který můžeme dát do souvislosti s prohlubující se uprchlickou krizí a vyostřením vztahů mezi ČR (resp. Visegrádskou skupinou) a zbytkem EU. Podle Eurobarometru se důvěra občanů ČR v EU propadla na pouhých 27 %. V ČR převládá negativní hodnocení EU a naše země se tak zařadila mezi nejvíce euroskeptické členy Unie společně s Velkou Británií a krizí postiženým Řeckem.⁴ Průzkumy zároveň ukazují, že protievropské postoje jsou charakteristické pro levicově orientované občany (především voliče KSČM, ale i ČSSD).⁵ Podobně jako v minulých letech můžeme konstatovat, že euroskepticismus voličské základny ČSSD svazuje ruce oficiálně proevropské vládě vedené ČSSD.

Co se týče konkrétních unijních politik, v souladu s vývojem předchozích let je údaj o tom, že naprostá většina obyvatel (69 %) ČR rozhodně či spíše nesouhlasila s přijetím eura v ČR.⁶ Novinkou je ale klesající podpora pro volný pohyb osob uvnitř schengenského prostoru. Česká politická reprezentace napříč politickým spektrem předpokládala a nadále předpokládá, že volný pohyb osob je hlavním přínosem evropské integrace pro ČR (viz minulá vydání této publikace). Tento předpoklad byl v roce 2015 zpochybněn, když průzkum agentury STEM ukázal, že kvůli uprchlické krizi by 72 % občanů ČR chtělo kvůli uprchlíkům obnovit hraniční kontroly uvnitř Schengenu. V tom samém průzkumu vyjádřilo 51 % občanů ČR souhlas s přerodělováním uprchlíků mezi zeměmi EU.⁷

Světlo světa v roce 2015 spatřila *Koncepce politiky ČR v EU*.⁸ Vypracování této koncepce si vytyčila za cíl koaliční vláda ČSSD, ANO a KDU-ČSL ve svém programovém prohlášení z února 2014.⁹ Podtitul Koncepce, který zní *Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě*, naznačuje základní ideová východiska a priority české vlády ve vztahu k EU.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Vládní strany

V roce 2015 neprobíhaly v ČR žádné volby, které by nabízely politickým stranám prezentovat svá ideová a politická východiska k evropské politice. V této části kapitoly tedy budeme vycházet z *ad hoc* stanovisek jednotlivých politiků či politických stran k aktuálním tématům evropské politiky. ČSSD, největší vládní strana, určovala směr evropské politiky České republiky. ČSSD obsadila ve vládě klíčové posty týkající se zahraniční a evropské politiky: premiér (Bohuslav Sobotka), ministr zahraničních věcí (Lubomír Zaorálek) a státní tajemník pro evropské záležitosti (Tomáš Prouza). Nicméně evropská politika ČSSD nebyla vždy jednotná a v době vrcholící uprchlické krize byla její podoba přímo či nepřímo ovlivňována i ministrem vnitra Milanem Chovancem, který ve vztahu k uprchlické krizi a unijním návrhům na její řešení (kvóty na přerodělování uprchlíků) zastával ostřejší stanovisko a neváhal jej prezentovat na veřejnosti.

ČSSD vnímá evropskou politiku jako hledání rovnováhy mezi prosazováním svébytných „národních zájmů“ a zachováním „evropské jednoty“.¹⁰ Samotné členství

ČR v EU a aktivní účast v rozhodovacích procesech Evropské unie pak ČSSD dlouhodobě chápe jako strategické, politické rozhodnutí. S těmito východisky přistupovala ČSSD k otázce sankcí vůči Rusku v reakci na anexi Krymu v roce 2014 i na začátku migrační krize.

Politické debatě na evropská témata v první polovině roku 2015 dominuje řecká dluhová krize a riziko „gexitu“ (odchod Řecka z eurozóny), postupně se ale do popředí jednoznačně dostává uprchlická krize a unijní reakci na ni. Sociální demokraté staví svůj dlouhodobý program na „*mezinárodní solidaritě*“ a na hodnotách „*svoobody, spravedlnosti, solidarity a lidských práv*“.¹¹ Z reakcí představitelů ČSSD na řeckou dluhovou krizi i na migrační krizi je však zřejmé, že tato solidarita má jasně meze a že ji ČSSD chápe podmíněně.

V průběhu řecké dluhové krize, ČSSD stejně jako zbytek české politické scény v zásadě přejala argumenty evropské (a německé) pravice, když zdůrazňovala nutnost plnění závazků ze strany Řecka. Trvala na tom, že odpovědnost za řešení krize leží především na Řecku samotném, které musí „*dát na stůl plán reform a změn, které chtějí udělat*“, jinak situace skončí odchodem Řecka z eurozóny.¹² Podle představitelů ČSSD si Řecko nemůže stěžovat na nedostatek solidarity ze strany EU a v ČSSD zaznívají i názory, že „*odchod Řecka by mohl eurozóně pomoci a je i varováním pro ostatní státy, aby svoje závazky plnily*“.¹³

Co se týče uprchlické krize, ČSSD se sice formálně hlásí k ideji solidarity, postupně ale i jí dominuje sekuritizační diskurz a strach z cizí kultury a náboženství. „Migrační vlna“ byla postupně prezentována jako bezpečnostní hrozba, kterou je třeba zastavit (místopředseda Senátu Zdeněk Škromach označil dokonce organizovanou migraci za formu války).¹⁴ Hlavní představitel ČSSD sice vyzývali k celoevropskému řešení, to ale podle ČSSD spočívá v „*ukončení válečných konfliktů v Sýrii a v Libyi*“.¹⁵ Podle premiéra by měla EU v souvislosti s migrační krizí více zdůrazňovat bezpečnostní otázky a ČR by podle Sobotky měla „*pomáhat lidem v nouzi*“, ale bezpečnost musí mít „*prioritu před solidaritou*“.¹⁶ Neochotu přijímat uprchlíky pak hlavní představitel ČSSD vysvětluje tím, že „*velká část uprchlíků pochází z oblastí s naprosto odlišnými kulturními a náboženskými zvyky*“, což potom na lidi „*působí cize a vyvolává to u nich obavy*“.¹⁷

Co se týče solidarity s ostatními členskými státy (kvóty na přerodělování uprchlíků), podle představitelů ČSSD je Česká republika solidární, ale nikdo by ji k tomu neměl nutit.¹⁸ Postoj ČSSD k Řecku, Itálii a dalším zemím, které se potýkaly s přílivem běženců, byl stejně nekompromisní, jako tomu bylo v případě krize dluhové. Jakákoliv solidarita je podmíněna důsledným dodržováním „*pravidel schengenského prostoru*“ všemi zeměmi EU, zejména pak ochranou a kontrolou vnějších hranic EU. ČSSD také odmítá společnou azylovou politiku, jednotlivé členské státy musejí mít i nadále právo rozhodovat o tom, komu a v jakém počtu poskytnou pomoc ve formě azylu a integrace.¹⁹

Hnutí ANO ústy svého předsedy Andreje Babiše považovalo uprchlíky za „*největší ohrožení Evropy*“.²⁰ Hnutí ANO, které na rozdíl od sociální demokracie postrádá jakékoliv ideové a politické ukotvení či strategickou vizi, necítilo potřebu odkazovat na hodnoty solidarity či lidských práv. Vyjádření jeho představitelů (tj. A. Babiše)

proto snadno sklouzávaly k populismu a „neortodoxním“ návrhům. Podle Babiše je potřeba „pomoci ohroženým lidem“, ale motivace uprchlíků je různá a „většina jde za štědrými sociálními systémy do Německa či Anglie“. Z neortodoxních návrhů A. Babiše zmiňme jeho požadavek, aby NATO začalo ve Středomoří potápět lodě pašeráků²¹ či úvahu o zřízení obrovských uprchlických táborů za hranicemi EU v Turecku a severní Africe – jakýsi „Ellis Island pro 13 milionů uprchlíků“.²² A. Babiš patřil k největším zastáncům „okamžitého uzavření“ vnějších hranic schengenského prostoru, včetně izolace „osamocené Řecko“.²³ Podobně jako u ostatních politiků, Babišova rétorika se vyostřila po atentátech v Paříži, které dal do souvislosti s migrační vlnou. Evropští politici by podle něj měli myslet „hlavně na bezpečnost vlastních lidí, vlastních obyvatel a ne na humanitární pomoc“. Babišův tvrdý antiimigrační postoj jde tak daleko, že upírá uprchlíkům právo na azyl – podle něj je třeba zavřít schengenskou hranici, postavit pohraniční stráž a „dát peníze Turecku, aby zabránilo ilegálně přecházejícím lidem do Evropy nastupovat na ty gumové čluny“.²⁴ Je ale nutno podotknout, že antiimigrantská rétorika není vždy sdílena ostatními členy hnutí ANO. Například ještě v červenci Pavel Telička hájil názor, že ČR umí začlenit cizince do společnosti, a přestože kvóty považuje za neefektivní, uprchlíky podle něj potřebujeme.²⁵ Jak ukazuje příklad A. Babiše, zatímco ještě na začátku roku volají čeští politici po rozlišování mezi ekonomickými migranty a uprchlíky, ke konci roku se v souvislosti s atentáty v Paříži rétorika vyostřuje a jakékoliv humanitární hodnoty a normy ustupují argumentům zobrazujícím uprchlíky jako bezpečnostní hrozbu.

Ve vztahu k EU a jejím politikám je postoj ANO velmi selektivní. Na jednu stranu předseda ANO patřil mezi nejsilnější zastánce centralizované evropské pohraniční stráže, která by měla mít pravomoci chránit hranice EU (doposud je ochrana hranic výlučnou pravomocí jednotlivých členských zemí).²⁶ Uzavření hranic je podle ANO jediným způsobem, jak zabránit rozpadu schengenského prostoru.²⁷ Na druhou stranu ANO trvá na tom, že každý stát má mít vlastní imigrační politiku, EU by neměla „určovat ČR imigrační politiku“.²⁸

V ekonomických otázkách zastávalo hnutí ANO liberální pozice. Řecko nemělo být nikdy přijato do eurozóny a v době vrcholící krize kolem řeckého dluhu zemím eurozóny pak Babiš hájil argument, že Řecko by mělo zbankrotovat, „aby se vyčistil prostor“. Podle něj je jasné, že Řecko své dluhy nemůže nikdy zaplatit.²⁹ Ekonomickým tématem, na kterém se Babiš už od poloviny roku 2014 v evropské politice profiloval, byla přenesená daňová povinnost a boj proti daňovým únikům při výběru DPH. Zpočátku vicepremiér Babiš navrhoval zavedení přenesené daňové povinnosti u DPH v rámci celé Evropské unie.³⁰ V roce 2015, když se ukázala neprůchodnost tohoto návrhu, prosazoval, aby si mohly evropské státy samostatně určovat, jaké zboží a služby budou podléhat přenesené daňové povinnosti.³¹

Křesťanští demokraté vnímají Evropu jako „prostor společných hodnot“. Zatímco v ostatních vládních stranách byla politická a ideová debata o evropské integraci výrazně potlačena ve prospěch deklarovaného „pragmatismu“, někdy hraničícího s populismem, představitelé KDU-ČSL se soustřeďovali právě na hodnotové a normativní aspekty evropské integrace v kontextu uprchlické krize – příležitostí k tomu bylo i se-

tkání lídrů Evropské lidové strany v Praze v prosinci 2015.³² Podle předsedy Pavla Bělobrádky je jediným řešením uprchlické krize „soudržnost a návrat k původním hodnotám Evropské unie“.³³ Předseda KDU-ČSL také adresoval svým straníkům otevřený dopis, ve kterém varoval před „radikalizací společnosti“ a šířením strachu a paniky. Podle KDU-ČSL nás k pomoci „zavazují nejen Ženevské konvence a naše zákony, ale i křesťanská solidarita a obecně lidskost“. V migrační krizi je třeba hledat „společné řešení v rámci EU“.³⁴ Přes svoji proevropskou rétoriku ale v praktických otázkách unijní politiky KDU-ČSL sdílela vládní politiku: odmítala povinné kvóty a podobně jako ostatní vládní strany upřednostňovala „řešení imigrace pokud možno mimo hranice EU“, zejména navýšení pomoci pro uprchlické tábory v regionech bojů.³⁵ Představitelé KDU-ČSL argumentují, že součástí evropské identity je křesťanství, nikoliv islám.³⁶ Odmítavý postoj k přijímání uprchlíků a nedostatek solidarity ostře odsoudil bývalý ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda.³⁷

Opoziční strany

Postoje Občanské demokratické strany k Evropské unii byly v roce 2015 kritické, její euroskepticismus ale nedosáhl intenzity jiných opozičních stran a v některých ohledech se příliš nelišil od euroskeptických postojů některých vládních představitelů. ODS se soustředila na kritiku neschopnosti Evropské unie řešit opakující se krize. V souladu se svými dlouhodobými ideovými pozicemi ODS tvrdí, že „řada problémů, kterým jsme v minulosti čelili, byla způsobena právě přílišnou politickou integrací“. Podle ODS nevzniká politický národ, neexistuje společná evropská identita a tudíž „nejsou podmínky pro přílišnou míru solidarity mezi jednotlivými státy“.³⁸ Podle předsedy ODS Petra Fialy je Evropa ve válce, kterou jí vyhlásil radikální islám, a EU nedokáže zajistit naši bezpečnost.³⁹

ODS poměrně hlasitě vyzývala k odmítnutí unijních kvót na přerozdělení uprchlíků, poté, co je Evropská unie proti vůli České republiky a několika dalších členských států schválila.⁴⁰ ODS považuje migrační politiku za „základní otázku státní suverenity“ a odmítá vůbec princip hlasování kvalifikovanou většinou v této oblasti. Občanští demokraté dokonce spustili iniciativu „NE kvótám“, jejímž cílem je vyvinout na vládu tlak, aby se nepodřizovala rozhodnutí Rady EU o kvótách.⁴¹ Iniciativa „NE kvótám“ je pokračováním taktiky veřejných petic, kterou ODS využila už v roce 2013, kdy iniciovala petici požadující referendum o přijetí eura v ČR. Tato petice o referendu o zavedení eura v ČR byla v únoru 2015 Senátem zamítnuta.⁴²

Bývalý prezident ČR a bývalý předseda ODS Václav Klaus vyzval v prosinci 2015 k vytvoření široké platformy proti migrantům sdružující nejrozličnější politické subjekty od ODS po komunisty. Do této platformy, kterou hodlá Klaus vést, nepozval Blok proti islámu nebo hnutí Svoboda a přímá demokracie T. Okamury. Jeho snaha o vytvoření širší koalice s KSČM odráží dlouhodobou konvergenci zahraničněpolitických pozic V. Klause a KSČM – počínaje důsledným euroskepticismem přes kritiku Západu, zahraniční politiky Spojených států i evropských mocností (zejména Německa) až po proruské postoje v otázce rusko-ukrajinské války. Podle očekávání se bývalý prezident ostře vymezil vůči Evropské unii, která při své „totální dedemokra-

tizaci a postdemokratizaci“ migrační krizi „nezvládá a ani hypoteticky zvládat nemůže“, i proti německé kancléřce Angele Merkelové, která podle Klause „vzvala migranty k pochodu na Evropu“.⁴³

Komunistická strana Čech a Moravy patří mezi euroskeptické strany – z tradičních stran mají její voliči nejvíce protiumijní postoje (s členstvím v EU je spokojeno pouze 16 % voličů KSČM).⁴⁴ Tomu odpovídají i postoje strany k evropské integraci – komunisté se prezentují jako euroskeptická strana bojující proti „bruselskému diktátu“. Podle KSČM je příčinou uprchlické krize v Evropě „imperiální politika velmocí, především USA a NATO“.⁴⁵ KSČM podle oficiálních prohlášení „odmítá šíření nenávisti k lidem jiné rasy, národnosti či náboženství“, běžence je však potřeba ochránit „ještě před branami EU“. Podle očekávání postoj komunistů ke kvótám je zásadně odmítavý, vymezující se vůči „direktivnímu rozhodování Evropské komise o uprchlických kvótách“.⁴⁶ KSČM se také postavila proti přijetí asociační dohody mezi EU a Ukrajinou.⁴⁷

V roce 2015 se rozpadlo ostře euroskeptické hnutí Úsvit přímé demokracie. Z hnutí odešel jeho zakladatel T. Okamura, který založil nové hnutí Svoboda a přímá demokracie.⁴⁸ Dosavadní strana se přejmenovala na Úsvit – Národní Koalice. Obě strany můžeme označit za ostře protievropské. Okamurovo hnutí Svoboda a přímá demokracie dokonce požaduje referendum o odchodu České republiky z Evropské unie.⁴⁹ Okamura také navázal spojení s francouzskou euroskeptickou stranou Národní fronta vedenou Marine Le Penovou, která se dokonce zúčastnila euroskeptické konference „Evropský mír a prosperita po Evropské unii“.⁵⁰

Posuny ve vnímání EU

V roce 2015 jsme byli svědky výrazné politizace diskuse o Evropské unii v souvislosti s tím, jak začala být EU spojována s novými tématy, politikami a událostmi. Od sameťové revoluce v roce 1989 a po většinu období od vstupu ČR do EU byla EU asociována s ekonomickými tématy, ať již to byla ekonomická liberalizace a vnitřní trh, evropské fondy, euro a v poslední době ekonomická, finanční a dluhová krize. Postupně nabývalo na významu bezpečnostní, strategické a geopolitické vnímání EU v souvislosti s pokračujícím rozšiřováním EU, které vyvrcholilo v období ruské agrese vůči Ukrajině, kdy se EU bezprecedentně rozhodla pro přijetí sankcí vůči Rusku. V roce 2015 získává debata o EU nový rozměr v souvislosti s uprchlickou krizí. Nejenom, že dochází k sekuritizaci tématu uprchlíků, ale o samotné Evropské unii se debatuje v souvislosti s tématy, které se bytostně dotýkají charakteru české společnosti: multi-kulturalismus vs. nativismus, tolerance vs. xenofobie.

V minulosti byly hlavními dělicími liniemi v debatě o EU otázky institucionální (zastánci nadnárodního vs. mezivládního modelu integrace), otázky ekonomické (zastánci neoliberalismu vs. zastánci solidarity a většího přerozdělování) a otázky bezpečnostní (zastánci transatlantické vazby vs. zastánci posilování unijní společné zahraniční a bezpečnostní politiky). Tato témata byla po dlouhou dobu klíčová a určovala, kdo je vnímán jako „proevropský“ či „euroskeptický“ politik. Zjednodušeně řečeno, k „euroskeptické“ či „eurorealistické“ části politického spektra byli řazeni politici a politické strany, kteří se hlásili k mezivládnímu modelu integrace, je-

jich ekonomická politika vycházela z neoliberalismu a prosazovali transatlantickou vazbu na úkor svébytných zahraničněpolitických a bezpečnostních kapacit Evropské unie.

Tyto dělicí linie doznaly v posledních letech některých důležitých změn a v souvislosti s uprchlickou krizí k nim přibyla dělicí linie nová. Dělicí linie mezi zastánci nadnárodního vs. mezivládního modelu integrace ustoupila do pozadí v okamžiku, kdy utichly debaty doprovázející sjednávání a ratifikaci *Lisabonské smlouvy*, kdy vypuká ekonomická a finanční krize. Ani v roce 2015 jsme nezaznamenali politickou debatu kolem institucionálních otázek evropské integrace. Možná je tomu proto, že tradiční dělení na nadnárodní a mezivládní model integrace ztrácí do určité míry smysl v situaci, kdy dochází k výraznému prohlubování integrace EU skrze mezivládní instituce a nástroje (mezivládní smlouvy stojící mimo primární právo).

Samotná ekonomická a finanční krize znamenala dvojí posun ve vnímání EU a její rodící se ekonomické politiky. Unijní opatření na řešení finanční a ekonomické krize, prosazované Německem, Nizozemskem a dalšími zeměmi, kde dominují pravicové liberálně-konzervativní strany, v zásadě odpovídaly neoliberálnímu modelu ekonomiky. To je zásadní obrat např. oproti roku 2011, kdy byla na pořadu dne unijní Strategie Evropa 2020, která byla českou pravicí kritizována jako příliš levicová v situaci, kdy se má EU soustředit na liberalizaci vnitřního trhu (pohyb zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil).⁵¹

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Řecká dluhová krize

První polovině roku 2015 dominovala v evropské agendě řecká dluhová krize, která vyvrcholila v důsledku pokračující ekonomické krize v Řecku a zvolení krajně levicové vlády. Řecko nebylo schopné splácet svůj obrovský dluh (cca 180 % HDP v roce 2015) vůči mezinárodním věřitelům a po zvolení vlády Syrize a Nezávislých Řeků výrazně poklesla i politická vůle splácet dluh a pokračovat v úsporných opatřeních požadovaných tzv. Troikou, což vedlo k eskalaci vztahů mezi Řeckem a jeho věřiteli z řad ostatních států eurozóny. Ve sporu mezi Řeckem, které požadovalo odepsání svého dluhu a zmírnění úsporných opatření, a věřiteli (vedenými Německem), kteří požadovali pokračování reformem a úsporných opatření jako podmínku pro třetí záchranný balíček, byla ČR jakožto země neplaticí eurem pouze vnějším pozorovatelem. Zároveň se ale Česká republika jednoznačně přiklonila na stranu Německa a dalších států tzv. severního křídla eurozóny (Německo, Nizozemsko, Slovensko, Pobaltí a další), které zaujaly vůči Řecku tvrdý postoj pod hrozbou nuceného odchodu z eurozóny. Jak už bylo zmíněno v části věnované ideovým východiskům, vláda vedená sociální demokracií ve svém postoji k řešení krize eurozóny a konkrétně pak řecké dluhové krize v zásadě pokračovala v pozicích pravicové vlády premiéra Petra Nečase (ODS) a obhajovala politiku úsporných opatření prosazovanou věřitelskými zeměmi v čele s Německem.

Česká republika se jako země neplatící eurem nepodílela na třetím záchranném balíčku pro Řecko, který státy eurozóny schválily v červenci 2015. Vzhledem k tomu, že tento záchranný balíček byl schvalován pod časovým tlakem, rozhodla se EU využít krátkodobé překlenovací financování z Evropského finančního a stabilizačního mechanismu (EFSM), který je ovšem nástrojem celoevropským. Česká republika se k poskytnutí finanční půjčky z EFSM stavěla odmítavě⁵² a souhlasila teprve poté, co dostala od EU záruky, že pokud Řecko nesplatí finanční pomoc z EFSM, budou členské státy mimo eurozónu odškodněny.

V červnu a červenci, kdy krize vrcholila, vláda odmítla možnost odepsání řeckého dluhu, který má Řecko vůči ostatním členským státům eurozóny v důsledku prvního a druhého záchranného balíčku z let 2010 a 2012. Podle premiéra „je naprosto pochopitelné, že evropské země trvají na pokračování reformy“, organizace sociálních programů nejvíce ohroženým řeckým skupinám se nemůže dít tím, že bude odepsán řecký dluh. Taková situace je pro premiéra „do značné míry nepřijatelná“.⁵³ Vláda se připojila k nátlaku ostatních členských států EU na Řecko, podle premiéra může být další řecká žádost o půjčku neúspěšná a (nedobrovolný) odchod Řecka z eurozóny je „reálná varianta“.⁵⁴ Řecký odchod z eurozóny by prý Českou republiku neohrožil.⁵⁵

Podle vicepremiéra Babiše nemělo Řecko do eurozóny nikdy vstupovat (viz výše). Silné výroky českých vládních představitelů mírnil pouze ministr zahraničních věcí, podle kterého by kolaps Řecka mohl ohrozit eurozónu, na jejíž stabilitě je přitom ČR podle něj závislá.⁵⁶ Protiřecká rétorika českých oficiálních představitelů vyvrcholila v prosinci 2015, kdy v reakci na výroky prezidenta Miloše Zemana Řecko krátce odvolalo svého velvyslance v Praze.⁵⁷ Vláda roztržku bagatelizovala, ve skutečnosti se jednalo o nejvážnější krizi vzájemných vztahů od doby vzniku ČR.

Strategické zájmy ČR a postoj k eurozóně

Vláda v Koncepci opakovaně zdůrazňuje, že členství ČR v EU chápe jako „politický projekt, jako strategickou volbu a jako základní ekonomický, sociální, kulturní i bezpečnostní rámec rozvoje a ideového ukotvení ČR“.⁵⁸ V tomto se vláda explicitně vymezila vůči předchozím středopravým vládám i euroskeptickému bývalému prezidentovi Klausovi, kteří vždy vnímali a hodnotili členství ČR v EU optikou ekonomických příjmů a nákladů. Na nejobecnější úrovni vláda specifikovala dva strategické zájmy tvořící východisko pro specifické cíle a principy.

Prvním strategickým zájmem ČR je být „plnohodnotným členem EU“. Přičemž toho zájmu „lze dosáhnout jedině přistoupením do eurozóny“. Samotné přijetí eura ovšem mezi cíli české politiky v EU nefiguruje. V souladu s rétorikou vládního programu, prioritou vlády je pouze „příprava na vstup do eurozóny“, jejíž podstatou má být vedení „důkladné veřejné diskuze o dopadech členství v eurozóně“.⁵⁹ Vláda nehodlá do konce svého mandátu rozhodnout o zapojení ČR do Evropského mechanismu směnných kurzů II (ERM II), a tedy ani o termínu vstupu ČR do eurozóny, její ambice je omezena na „otevření prostoru“ pro takové rozhodnutí.

Druhým strategickým zájmem je „jednotná Evropská unie“, čímž je myšleno „zachování jednoty Evropské unie navzdory všem odstředivým tendencím“. Ovšem hned v další větě vláda dodává, že „chápe potřebu další integrace eurozóny“, přes-

tože přiznává, že diferencovaná integrace může ohrozit naše postavení v Evropské unii.

Přestože oproti poslední středopravé vládě premiéra Nečase se ideová východiska vlády premiéra Sobotky změnila a vláda uznává strategický význam plnohodnotného členství a jednotné EU, strategické dokumenty, jako je Koncepce, ukazují omezené možnosti jak deklarované strategické zájmy naplnit. Naplnění strategického cíle plnohodnotného členství v EU (tj. přijetí eura) je znemožněno odporem veřejnosti k euru a potažmo i prohlubující se nedůvěrou vůči EU jako takové (viz úvod této kapitoly). Vláda si tento problém uvědomuje, jako řešení nabízí vypracování další „informační strategie“, která by měla občany „lépe seznámit s fungováním EU, rolí ČR v ní a přínosy našeho členství“, zkvalitnění zpravodajství veřejnoprávních médií a intenzivní debatu o směřování EU v rámci Národního konventu.⁶⁰

Podobně jako předchozí vlády, ani vláda premiéra Sobotky se ve své Koncepci nedokázala vypořádat s realitou prohlubující se integrace eurozóny. Diferencovaná míra integrace, ať už je důsledkem dostředivých tendencí jádra nebo odstředivých tendencí periferie, ohrožuje jednotu EU a dosažení plnohodnotného členství ČR v EU. Přestože prohlubování integrace eurozóny bez naší účasti, která je znemožněna výše zmíněným odporem veřejnosti, oslabuje postavení ČR v EU, Česká republika nemá nástroje jak tomuto trendu zabránit. Podobně jako Nečasova vláda i vláda premiéra Sobotky nakonec skončila v pozici, kdy se nehodlá zapojit do prohlubující se integrace eurozóny (přijmout euro), zároveň však z ekonomických důvodů uznává potřebu další integrace eurozóny za účelem jejího lepšího fungování a vnitřní konvergence.

Uprchlíká krize

Agendou evropské politiky, která v roce 2015 upoutala největší pozornost, byla bezpochyby otázka kvót na přerozdělování uprchlíků. V květnu 2015 Evropská komise představila Evropský program pro migraci,⁶¹ který představoval rámcový program pro následná opatření na evropské úrovni. Následovaly dva „implementační balíčky“. První z 27. května obsahoval návrh na mimořádnou relokační 40 000 osob, které potřebují mezinárodní ochranu, z Itálie a Řecka do jiných členských států, doporučení na „znovuúsídlení“ 20 000 žadatelů, akční plán EU proti pašování přistěhovalců a další opatření. Na Českou republiku by podle tohoto návrhu připadlo 1853 uprchlíků.⁶² Druhý implementační balíček Komise představila 9. září, obsahoval návrh na mimořádnou relokační 120 000 osob, které jednoznačně potřebují mezinárodní ochranu, a navíc i mechanismus trvalé relokační pro všechny členské státy a některá další opatření jako seznam bezpečných zemí původu, účinnější návratovou politiku a světe-nejeký fond pro Afriku.⁶³

Česká republika se od počátku ke kvótám stavěla odmítavě, přičemž zpočátku zdůrazňovala, že „kvóty nejsou řešením“.⁶⁴ První balíček byl nakonec přijat v pozměněné podobě zachovávající princip dobrovolnosti, na nátlak České republiky a dalších zemí odmítajících povinné kvóty.⁶⁵ Druhý implementační balíček byl ovšem přijat v září 2015 i s povinnými kvótami i přes nesouhlas České republiky.⁶⁶

Kritika mechanismu přerozdělování uprchlíků byla zejména v první polovině roku do určité míry taktickým krokem, kterým se vláda snažila přinutit ostatní členské státy

k tomu, aby se věnovaly otázce, kterou ČR považovala za prioritní, tedy lepší ochraně vnějších hranic EU. Vláda obhajovala svůj odmítavý postoj k přerozdělení uprchlíků z Řecka a Itálie argumentem, že uprchlíkům je třeba pomáhat v místě konfliktu. Podle premiéra také chybí legální rámec, na základě kterého by kvóty mohly být zaváděny, a přijetí kvót na přerozdělení uprchlíků z Řecka a Itálie by podle něj mohlo „*povzbudit migrační tlaky*“.⁶⁷ V neposlední řadě vláda tvrdila, že uprchlíky není možné zadržovat a upírat jim právo na volný pohyb v rámci schengenského prostoru.⁶⁸ Uprchlíci nemají zájem v ČR zůstat a ti alokovaní do ČR budou stejně pokračovat do Německa.

Vláda opakovaně tvrdila, že na samotné přijetí stovek či dokonce tisíců uprchlíků je připravena, odmítala ovšem přenesení pravomocí na EU a trvala na principu dobrovolnosti.⁶⁹ Oficiálně tedy ČR neprotestovala proti samotnému přijímání uprchlíků v ČR, ale proti tomu, aby o přidělování uprchlíků rozhodovala Evropská unie, proti „*zcela novému přístupu, který je do určité míry revoluční*“. Vláda kritizovala Komisi za to, že s návrhem na povinnou relokační uprchlíků přišla z vlastní iniciativy v situaci, kdy se Evropská rada shodla na kvótách dobrovolných. Podle ministra zahraničních věcí Zaorálka musejí mít členské státy pod svojí kontrolou rozhodování o tom, koho přijmou na své území.⁷⁰ Uprchlická krize tak jasně ukázala hranici, za kterou ani oficiálně proevropská vláda, která před pouhým rokem deklarovala ambici „*zásadně změnit český postoj a chování EU*“,⁷¹ nehodlá jít. Česká republika odmítla prohlubování integrace směrem ke společné azylové a migrační politice a zdůrazňovala individuální odpovědnost členských států v rámci mezivládního modelu společného azylového systému.

Na formální rovině byl zamítavý postoj české vlády k povinným kvótám na rozdělování uprchlíků a k prohlubování unijní azylové a migrační politice formulován v rámcové pozici ČR k plánu komise na boj s nelegálním přistěhovalectvím do EU z května 2015 a ve *Strategii migrační politiky České republiky*, kterou vypracovalo ministerstvo vnitra a kterou vláda schválila v červenci 2015.⁷² Ministerstvo vnitra také vypracovalo detailní analýzu k unijnímu návrhu na relokační kvóty.⁷³

Hned na první straně dokumentu si můžeme přečíst argument, který s oblibou používají i čeští odpůrci přijetí eura⁷⁴ – tedy že uprchlická vlna představuje „*podstatnou změnu okolností, za kterých bylo sjednáváno primární právo Evropské unie*“. Odkazujeme na klauzule *rebus sic stantibus* mezinárodního práva pak autoři analýzy tvrdí, že chybí právní základ pro hlasování kvalifikovanou většinou. Návrh na relokační kvóty je kritizován za to, že porušuje „*zásady svrchované rovnosti států*“ a jejich „*politickou nezávislost*“. Z vládního dokumentu je patrná značná skepse vůči možnosti regulovat sekundární migraci (tj. migraci z jednoho členského státu do druhého). Nejenom, že vláda nenabízí žádné řešení k problému sekundární migrace a tzv. *azylyum shopping*, ale dokonce implicitně kritizuje Evropskou komisi, že ve svých návrzích nezohledňuje „*individuální vůli a preferenci relokovaných osob*“ ohledně jejich cílové destinace. Dokument se vůbec nevěnuje otázce, jak relokační kvóty umožňují oprávněným uprchlíkům naplnit jejich právo na azyl a ochranu, zato však poměrně obsírně vysvětluje, jak relokalizace uprchlíků ohrozí jejich lidskou důstojnost a degraduje je do „*pozice pouhých objektů – adresátů administrativních rozhodnutí*“.⁷⁵

Česká republika naopak podpořila vznik společného seznamu bezpečných zemí původu a poměrně silně prosazovala i myšlenku zřízení tzv. hotspotů, tedy registračních a detenčních center v periferních státech schengenského prostoru, kde by probíhala iniciační fáze azylové procedury a jež by sloužily jako „*filtr*“ mezi lidmi, kteří budou relokováni a kteří budou vráceni.⁷⁶

Klíčovým momentem agendy uprchlické krize bylo již zmíněné zářijové přijetí druhého implementačního balíčku, jehož součástí byly i kvóty na přerozdělení uprchlíků. Česko se podle premiéra snažilo prosadit konsenzuální rozhodnutí na úrovni Evropské rady, většinovému hlasování v Radě se ale nešlo vyhnout. Česká republika byla připravena hlasovat proti kvótám, i když bylo zřejmé, že bez Polska se nepodaří sestavit blokační menšinu a že bude přehlasována.⁷⁷ Po přijetí druhého implementačního balíčku v září 2015, jehož součástí byly i povinné kvóty na přerozdělení uprchlíků, vláda zopakovala svůj nesouhlas s tímto rozhodnutím, ale zároveň se odmítla připojit k plánované žalobě Slovenska na jednorázové přerozdělení uprchlíků do unijních států s argumentem, že nechce dostat ČR do izolace.⁷⁸

Ochrana vnějších hranic a odmítnutí mini-Schengenu

Česká republika se v roce 2015 prezentovala jako rozhodný zastávce „*volného pohybu osob v Evropské unii za současné podpory opatření proti jeho zneužívání*“⁷⁹ a společně s ostatními státy Visegrádské skupiny také vytvořila skupinu „*přátel Schengenu*“ (*Friends of Schengen*), jejímž smyslem je podpořit myšlenku volného pohybu jakožto hlavního výdobytku evropské integrace postkomunistických zemí⁸⁰ a bojovat proti pokusům o vytvoření tzv. mini-Schengenu. Vláda hájila *status quo* i v otázce zachování tzv. dublinského systému⁸¹ – unijních pravidel, které určují, který stát má projednat žádost cizince o azyl. Podle základního principu posuzuje žádost o azyl ten stát EU, na jehož území vstoupil migrant jako první. Podle Evropské komise dublinský systém nefunguje,⁸² podle jižních států nespravedlivě zatěžuje státy prvního vstupu a naopak ČR jako vnitrozemský stát bez pozemní vnější schengenské hranice považuje dublinský systém za výhodný a hájí jej. V okamžiku, kdy Německo začalo uvažovat o návratu k dublinským pravidlům, ale česká vláda otáčí a prohlašuje, že návrat k dublinskému systému přijímání migrantů by byl „*problematický*“.⁸³

Důležitou položkou české politiky vůči EU byla ochrana vnějších hranic schengenského prostoru. Posílení role EU při ochraně vnější schengenské hranice bylo Českou republikou prezentováno jako alternativa k relokačnímu mechanismu a zároveň i jako akt solidarity s jižními státy nejvíce postiženými migrační krizí. Česká republika zpočátku říkala, že každý stát je zodpovědný za svou část vnější hranice, v druhé polovině se ale česká pozice změnila a vláda přijala myšlenku Evropské pohraniční a pobřežní stráže, která by periferním státům s ochranou vnější hranice pomáhala.⁸⁴ Na rozdíl od ostatních zemí V4 (Polska a Maďarska), které samy mají vnější schengenskou hranici, ČR podpořila možnost nasadit Evropskou pohraniční a pobřežní stráž i bez souhlasu daného státu.⁸⁵

Česká podpora pro posilování pravomocí EU v otázce ochrany vnějších hranic EU, resp. schengenského prostoru ostře kontrastuje s odmítavým postojem k prohlubování

bování integrace směrem ke skutečně společné evropské azylové politice (nikoliv jen pouhé koordinaci národních azylových politik). Pro ilustraci, ministr vnitra, který se profiloval jako ostrý odpůrce prohlubování unijní azylové politiky, veřejně podpořil ideu „*mezinárodní policejní síly nebo mezinárodní celní síly*“, která by měla „*chránit Schengen*“. Takový projekt by měl být podle něj iniciován Evropskou komisí na základě celoevropské poptávky a ČR by do těchto sil byla připravená přispět „*stovkami lidí*“.⁸⁶

Přenesená daňová povinnost

Přenesená daňová povinnost sice neprošla do veřejného a mediálního prostoru jako migrační krize, přesto považujeme za důležité ji zmínit. Už v roce 2014 přišel vicepremiér ministr financí Andrej Babiš s návrhem na zavedení institutu přenesení daňové povinnosti (*reverse charge*) u DPH na úrovni EU s argumentem, že by takové opatření znemožnilo daňové podvody z EU.⁸⁷ A. Babiš považuje boj proti daňovým únikům za prioritu ČR v EU – podpora ze strany premiéra a ostatních členů vlády však byla poměrně vlažná a celý návrh je spíše vnímán jako vlastní iniciativa ministerstva financí.

Návrh na zavedení přenesené daňové povinnosti opakovaně narazil u Evropské komise. Evropská komise v roce 2014 Babišův návrh na zavedení celoevropské přenesené daňové povinnosti zamítla, na což Babiš reagoval požadavkem, že o (ne)zavedení přenesené povinnosti u DPH mají rozhodovat státy a ne EU.⁸⁸ Vicepremiér Babiš prosazoval přenesenou daňovou povinnost, tentokrát ve smyslu pravomocí členských států zavést přenesenou daňovou povinnost bez nutnosti žádat Evropskou komisi o výjimku, i v roce 2015.⁸⁹ Jeho návrh, aby si státy mohly samostatně určovat, jaké zboží a služby budou podléhat přenesené daňové povinnosti, však Evropská komise v říjnu 2015 zamítla.⁹⁰

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Vláda ČR

Jak už jsme se zmínili výše, všechny vládní postoje důležité pro formulaci a koordinaci evropské politiky ČR držela i v roce 2015 největší koaliční strana ČSSD: premiér B. Sobotka, státní tajemník pro evropské záležitosti T. Prouza a ministr zahraničních věcí L. Zaorálek. Zdálo by se tedy, že na rozdíl od předcházejících vlád nebude evropská politika předmětem vnitrovládních sporů. Na obecné úrovni tento předpoklad v zásadě platil, ovšem v jednotlivých politikách se někdy ukazovaly odlišné priority a pozice jednotlivých členů vlády. Jak totiž upozornil samotný premiér ve svém projevu před vedoucími zastupitelských úřadů České republiky v zahraničí, „*zahraniční a domácí politika jsou propojeny více, než kdy dřív*“.⁹¹

V praxi to znamená, že do formulace evropské politiky ČR stále výrazněji vstupují jednotliví resortní ministři. Nejvýraznějším vstupem byl v tomto ohledu postoj ministra vnitra v otázce uprchlické krize, která zasáhla Evropu, konkrétně pak jeho pozice k otázce kvót na přerozdělování uprchlíků v rámci EU. Tento vstup vyvolal jistou ne-

voli mezi představiteli Ministerstva zahraničních věcí ČR a Úřadu vlády ČR, kteří se obávali, že hlavní téma evropské agendy bude opanováno mediálně zdatným ministrem vnitra. Ministr M. Chovanec se ostře postavil proti plánům EU na zavedení povinných kvót na přerozdělování uprchlíků. Současně se rezervovaně stavěl i k přijímání uprchlíků v rámci kvót dobrovolných. Podle něj azylová procedura v ČR pouze prodlužuje cestu migrantů do vytoužené země, kterou je podle něj Německo.⁹² Ministerstvo vnitra také v roce 2015 vydalo *Strategii migrační politiky České republiky*.⁹³

Vrcholem napětí mezi ministrem vnitra a dalšími členy vlády byla pravděpodobně otevřená mediální přestřelka mezi Milanem Chovancem a ministrem pro legislativu a lidská práva Jiřím Dienstbierem, který v září 2015 navrhl přijetí až patnácti tisíc uprchlíků.⁹⁴ Řada vládních kolegů, včetně předsedy ANO Babiše a předsedy KDU-ČSL Bělobrádka, Dienstbierův návrh kritizovala. Nejdůrazněji se vymezil právě ministr vnitra Chovanec, který dokonce pohrozil odchodem z vlády, pokud by vláda změnila svůj dosavadní odmítavý postoj ke kvótám.⁹⁵ Jisté pozdvižení vyvolal na konci listopadu i vicepremiér Babiš, když navrhl přehodnotit dosavadní stanovisko vlády a zvážit připojení České republiky k maďarské a slovenské žalobě proti kvótám na přerozdělování uprchlíků.⁹⁶

Druhým příkladem pronikání svébytné resortní agendy do evropské politiky byla přenesená daňová povinnost u DPH vicepremiéra a ministra vnitra A. Babiše. V tomto případě se ale jednalo o téma vnitropoliticky nekonfliktní.

Prezident

V roce 2015 vystupoval prezident Miloš Zeman jako nejhlásitější a nejvlivnější kritik unijní politiky v oblasti azylu a migrace. Jednoznačně odmítl (povinné či nepovinné) evropské kvóty pro rozdělování uprchlíků mezi jednotlivé členské země EU.⁹⁷ Postavil se proti přijímání jakýchkoliv uprchlíků vyznávajících islám, které označil za „*neschopné asimilace*“ a které považuje za hrozbu (potenciální „*džihádisty*“).⁹⁸ Navrhoval, aby se ČR přidala k žalobě Slovenska a Maďarska na zavedení povinných kvót, což vláda odmítla.

V souladu s oficiální vládní politikou prezident kritizoval Evropskou unii za to, že „*prokázala nulovou schopnost zabezpečit své vnější hranice*“.⁹⁹ M. Zeman požadoval posílení vnější hranice EU. Na začátku roku se postavil proti možnosti zavedení hraničních kontrol,¹⁰⁰ v průběhu roku se ale jeho rétorika rychle otáčí ve prospěch obnovení hraničních kontrol v souvislosti s uprchlickou krizí. Požadoval, aby českou hranici střežily společné hlídky policie a armády.¹⁰¹ Pokud Evropská unie bude pokračovat v přijímání imigrantů z jiného etnického, náboženského, sociálního a ekonomického prostředí, bude podle něj logické, „*že se jednotlivé členské státy začnou opevňovat*“. Nevyloučil možnost obnovení hraničních kontrol, ani vznik menšího schengenského prostoru.¹⁰²

Český prezident se i nadále prezentoval jako eurofederalista, přičemž svůj eurofederalismus považuje za „*obranný reflex proti vnějšímu tlaku*“. Zatímco dříve prý za hlavní nebezpečí považoval ruský imperialismus, dnes vidí hlavní hrozbu pro Evropu v radikálních islámských organizacích usilujících o vytvoření jednoho islámského státu, chalífátu.¹⁰³ Ve svém postoji k unijním politikám však v roce zastával eu-

roskeptický postoj. Na vnitropolitické scéně pak M. Zeman podpořil subjekty (Úsvit přímé demokracie, Islám v Česku nechceme), které sice sdílí jeho strach z islámu, rozhodně však nesdílí Zemanův eurofederalistický „obranný reflex“. Naopak tyto subjekty patří na české politické scéně mezi největší odpůrce Evropské unie a Severoatlantické aliance (viz výše) a i pod vlivem Zemanovy kritiky unijních politik považují Evropskou unii (natožpak evropskou federaci) za příčinu a nikoliv za řešení pocíťované krize. Prezident Zeman, stylizující se do role toho, kdo „vnáší provokativní náměty“ a „zneklidňuje“ a „současně hájí národní zájmy ČR“, tak spíše přispívá k posilování euroskeptických nálad v české společnosti.

M. Zeman také kritizoval unijní sankce proti Rusku kvůli konfliktu na Ukrajině, který v souladu s oficiální ruskou pozicí označuje za „občanskou válku“. Podle prezidenta by mohly být zrušeny do konce roku 2015, zároveň se podle prezidenta i Rusko stane do dvaceti let členem Evropské unie.¹⁰⁴ Naopak odmítl možnost, že by se mohlo stát členem Evropské unie Turecko.¹⁰⁵ Prezident také patřil k největším kritikům Řecka v průběhu řecké dluhové krize. Už v únoru prohlásil, že „Řecko by mělo z eurozóny samo vystoupit, nebo z ní být vytláčeno“.¹⁰⁶ V červenci, kdy hrozilo, že Řecko bude z eurozóny vytláčeno, pak prohlásil, že ČR by měla i nadále usilovat o přijetí eura, ovšem teprve poté, co eurozónu opustí Řecko. Své výroky zopakoval i v prosinci, kdy vyjádřil zklamání nad tím, že Řecko v eurozóně zůstalo, na což Řecko reagovalo dočasným odvoláním svého velvyslance v Praze.¹⁰⁷

Poslanecká sněmovna

Stejně jako v minulých letech zůstával předsedou Výboru pro evropské záležitosti Ondřej Benešík (KDU-ČSL). V březnu byl ustaven Podvýbor pro migraci a azylovou politiku, což dobře ilustruje dominanci tématu azylové a migrační politiky v evropské agendě v roce 2015.

Podobně jako ostatní aktéři evropské politiky ČR se i Poslanecká sněmovna postavila proti unijním návrhům na zavedení povinných kvót na relokační uprchlíků z Řecka a Itálie.¹⁰⁸

V září Poslanecká sněmovna po průtazích ze strany KSČM schválila asociační dohodu mezi EU a Ukrajinou (Senát dohodu schválil už v prosinci 2014).¹⁰⁹

Senát

Pozice Senátu k evropské agendě v zásadě kopírovala výše představené vládní pozice, kdy vybídl vládu k odmítnutí prvního i druhého implementačního balíčku k uprchlické krizi. Odmítl zavádění „jednorázových i trvalých relokačních mechanismů“ mezi státy EU a požadoval řešení migrační krize v místech původu běženců.¹¹⁰ Zároveň ale vybídl k „přesídlování nejohroženějších skupin uprchlíků na základě dobrovolného rozhodnutí ČR“ a k „vytvoření legálních a bezpečných migračních kanálů pro uprchlíky do Evropy“.¹¹¹

Senát se ztotožnil s vládním cílem zachování volného pohybu osob, „při současném vyvážení svobody na straně jedné a bezpečnosti na straně druhé“. Zároveň však v březnu 2015 odmítl návrhy na vytvoření evropského systému pohraniční stráže, z obavy o omezení pravomocí členských států v ochraně vnějších hranic.¹¹²

Senát se mj. věnoval i balíčku opatření k energetické unii. Podpořil vytvoření energetické unie. Připomněl ale, že složení energetického mixu musí být „předmětem svobodného rozhodnutí každého členského státu“. Je třeba zásadně posílit energetickou bezpečnost diverzifikací zdrojů, dodavatelů a přepravních tras, zejména pokud jde o plyn a ropu. Zopakoval svoji podporu jaderné energetice a dal najevo opatrnost k využití obnovitelných zdrojů, které by měly být využívány tak, aby „nebyla ohrožena konkurenceschopnost evropské ekonomiky“.¹¹³

V roce 2015 nadále klesala intenzita komunikace mezi Senátem a Evropskou komisí. Senát postoupil Komisi pouze 22 usnesení k návrhům unijní legislativy (oproti 38 usnesením v roce 2014 a 64 usnesením v roce 2013). V roce 2015 Senát PČR přijal pouze jedno odůvodněné stanovisko, a to k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje krizový relokační mechanismus.¹¹⁴ Předsedou senátního Výboru pro záležitosti Evropské unie byl Václav Hampl.

ZÁVĚR

Rok 2015 jasně ukázal limity české solidarity jak uvnitř Evropské unie, tak i směrem navenek. V otázce řecké dluhové krize se Česká republika postavila na stranu zastánců tvrdého přístupu vůči Řecku, tedy Německa (Angela Merkelová, Wolfgang Schäuble), Nizozemska (Jeroen Dijsselbloem), ale i Slovenska (Robert Fico, Peter Kažimír). Česká republika trvala na dodržování řeckých závazků, pokračování reforem a úsporných opatření, přestože ty podle řady ekonomů zahraničních i českých ekonomů působí kontraproduktivně a „totálně zahubily ekonomický růst“.¹¹⁵

Vyvrcholením politiky ostrakizace Řecka bylo prohlášení prezidenta Zemana, že Česká republika přijme euro „první den poté, co z eurozóny odejde Řecko“, protože jinak by ČR musela platit jeho dluhy.¹¹⁶ Zároveň vyjádřil velké zklamání nad tím, že tvrdá jednání mezi eurozónou a Řeckem nevedla k nucenému odchodu Řecka z eurozóny, na což Řecko reagovalo odvoláním svého velvyslance v Praze.¹¹⁷ Nutno podotknout, že prezidentův nediplomatický výrok odrážel dlouhodobý charakter české debaty kolem řecké krize. Kolaps řeckých veřejných financí byl už v roce 2010 používán českými pravicovými stranami (např. TOP 09) jako odstrašující argument, kterým odůvodňovaly svůj program úsporného rozpočtu.¹¹⁸ Diplomatičké roztržce s Řeckem se nevyhnul ani předchozí prezident V. Klaus, který označil Řeky za popíječce ouza, kteří nepatří do měnové unie s Německem, za což si vysloužil ostrou reakci tehdejšího řeckého premiéra.¹¹⁹ Nečasova vláda se ve sporu o charakter ekonomického vládnutí v eurozóně jednoznačně přiklonila na stranu tzv. „severního křídla“ eurozóny a podpořila snahu Německa o lepší vymahatelnost rozpočtových pravidel eurozóny.¹²⁰ Tato politika pokračovala i poté, co se k moci dostala vláda vedená ČSSD, která se ve sporu o další podobu záchranného programu pro Řecko přiklonila na stranu zastánců tvrdého přístupu. V červenci v reakci na řecké referendum proti dohodě s mezinárodními věřiteli pak premiér Sobotka pohrozil, že odchod Řecka z eurozóny je reálný.¹²¹

Limity české solidarity se naplno ukázaly během uprchlické krize, a to nejenom vůči uprchlíkům samotným, ale i vůči ostatním členským státům – zejména těm, které

mají tu smůlu, že leží na začátku migračních tras do Evropy, a které nesou zodpovědnost za těžko hlídatelnou a zároveň pro uprchlíky nebezpečnou námořní hranici. Vysílání policistů a armády, aby pomáhali stavět a hlídat ploty *mezi* evropskými zeměmi, nemůžeme považovat za projev vnitroeurospké solidarity. Stejně tak vyslání českých policistů do Makedonie, aby pomáhali hlídat řecko-makedonskou hranici, rozhodně nebylo vnímáno jako „projev české solidarity“. Jednalo se o neskryvaný nátlak na Řecko, ve snaze přimět jej k přijetí pomoci z EU (unijní personál na severní hranici s Makedonií, cizí pohraniční stráž na řeckých ostrovech a pomoc s ubytováním migrantů).¹²² Odmítání evropských kvót na relokaci uprchlíků státy Visegrádské skupiny a jejich snaha o zablokování balkánské trasy byly vnímány jako snaha přetvořit Řecko na jeden „sběrný tábor“ pro uprchlíky. Taková snaha vyznívá obzvláště pokrytecky ze strany ČR, která se tolik bojí „*kulturních a náboženských odlišností*“, že má problém přijmout řádově desítky uprchlíků na svém území.

Obecně řečeno, solidarita České republiky se omezuje na velice omezený okruh zemí Visegrádské skupiny a západního Balkánu. Tento problém nevnímáme jenom jako ideové selhání a rezignaci na tolik deklarovanou lidskou důstojnost a solidaritu, úzce souvisí s neschopností České republiky navazovat strategická partnerství za hranicemi úzce vymezené střední Evropy. Rok 2015 byl mnohými vyzdvihován jako okamžik obnovení spolupráce v rámci V4. Ve skutečnosti je ono posílení spolupráce v rámci V4 symptomem obnovení dělících linií mezi starými (západními) a novými (východními) členskými státy a neschopnosti ČR navazovat koalice mimo úzce vymezený region střední Evropy. Alibismus a nedostatek solidarity České republiky tedy není jenom morálním problémem, ale znevěrohodňuje a podkopává vyjednávací pozici ČR v rámci Evropské unie. Narativ „*nesolidárních východoevropských zemí*“ považujeme za obzvláště nebezpečný nejenom z hlediska dopadu na oficiální vztahy mezi členskými zeměmi (viz bezprecedentní diplomatická roztržka s Řeckem), ale i proto, že může posilovat přetrvávající latentní předsudky části západoevropské veřejnosti vůči „východní Evropě“, rozčarování z důsledků východního rozšíření.

Je potřeba ocenit ochotu ČR přispět k budování společné evropské ochrany unijních hranic (Evropská pohraniční a pobřežní stráž), která byla doposud zodpovědností jednotlivých členských států. Současně však český postoj považuji za alibistický. Česká republika podporovala omezování národní suverenity v oblasti, která se jí bezprostředně netýká – tedy v oblasti ochrany vnějších hranic EU / schengenského prostoru. Podpořila návrh na vznik Evropské pohraniční a pobřežní stráže, která by mohla být rozmístěna na vnějších hranicích i bez souhlasu dotčených členských států. Jaká by asi byla reakce českých politiků, pokud by české hranice byly (podobně jako je tomu v Polsku či Řecku) pozemní či námořní hranicí schengenského prostoru a „Brusel“ by nás nutil přijmout cizí pohraničníky? Jak ukázaly české praktiky (viz policejní a armádní cvičení na „*ochranu hranice před uprchlíky*“)¹²³ a diskurz (viz populistické apely některých politiků na zavření hranic) v době vrcholící uprchlické krize, ochrana hranic je i v Česku vnímána jako jeden z klíčových atributů suverenity státu.

Zatímco ČR podpořila omezování národní suverenity států ležících na vnější hranici Schengenu (rozmístění Evropské pohraniční a pobřežní stráže bez jejich souhlasu), odmítala omezování národní suverenity států ležících uvnitř schengenského

prostoru (přemísťování uprchlíků na základě povinných kvót). Česká republika trvala na tom, že rozhodnutí o přijímání uprchlíků musí zůstat suverénním rozhodnutím jednotlivých členských států. Kombinace strachu z uprchlíků a nedůvěry vůči unijním institucím a ostatním členským státům, které by registraci uprchlíků měly provádět, byla natolik velká, že ČR trvala na tom, že musí mít plnou kontrolu nad uprchlíky, kteří do ČR přicházejí. Česká republika odmítla prohlubování integrace směrem ke společné azylové politice. O přijímání uprchlíků by měly podle vlády rozhodovat jednotlivé členské státy, přestože to bylo právě jednostranné rozhodnutí německé vlády o přijetí uprchlíků, jež podle řady členů české vlády celou uprchlickou krizi akcelerovalo.

Na nejobecnější rétorické rovině vyjadřovala řada politiků sympatie s uprchlíky z válečných konfliktů, odvolávajíc se na deklarované morální hodnoty počínaje „*křesťanskými hodnotami*“ a „*lidskostí*“ (KDU-ČSL) až po „*solidaritu mezi chudými*“ (KSČM). V konkrétních debatách týkajících se politických rozhodnutí o řešení migrační krize (např. skrze relokační kvóty) se ovšem dostávají do popředí sekuritizační argumenty, které spojují uprchlíky s teroristickou hrozbou, zpochybňují realizovatelnost celého mechanismu a odsouvají řešení za posílenou vnější hranici schengenského prostoru. Konečně na nejnižší úrovni (analýza Ministerstva vnitra ČR) se morální argument zcela obrací. Přijetí uprchlíků na základě relokačních kvót by podle ministerských expertů znamenalo porušení jejich lidské důstojnosti a degradace „*do pozice pouhých objektů – adresátů administrativních rozhodnutí*“. Česká republika tedy uprchlíkům pomáhá nejlépe tím, že odmítne kvóty na jejich relokaci z jiných členských států.

Jak jsem se již zmínil v úvodu, v evropské politice ČR měla v roce 2015 vláda hegemonickou pozici, která byla dána její silnou parlamentní většinou a schopností pokrýt relativně široké politické spektrum počínaje obecně proevropskou zahraniční politikou až po euroskepticismus v postoji ke konkrétním unijním politikám (zejména v otázce kvót na přerozdělování uprchlíků). Vládní strany odůvodňují svůj kritický postoj k přijímání uprchlíků a odporem k unijním kvótám na přerozdělování uprchlíků obavami ze vzestupu populistických a protiimigračních politických stran a hnutí, jako je tomu např. v Německu. To se v roce 2015 víceméně daří, na rozdíl od sousedních zemí (Polsko, Maďarsko) se na české politické scéně neuchytila protiimigrační a vyhraněně protievropská politická strana.

Tato politika ovšem měla svoji cenu. Zaprvé, přestože se premiér postavil proti některým vyhraněně protiimigračním postojům prezidenta Zemana, vláda jako celek si udržela dominantní pozici ve vnitropolitické debatě o evropských otázkách pouze za cenu toho, že v konkrétních otázkách týkajících se uprchlických kvót a migrační krize EU zčásti převzala protiimigrační a protievropskou rétoriku. Představitelé české vlády prezentovali „*migrační vlnu*“ jako hrozbu pro Evropu,¹²⁴ za jejíž rozpoutání nese vinu i Německo, které „*dalo prioritně přednost humanitárním aspektům krize před otázkami bezpečnosti*“.¹²⁵ Samotné uprchlické kvóty pak byly některými vládními politiky rámovány pomocí tradičního českého euroskeptického diskurzu jako další příklad „*bruselského diktátu*“.¹²⁶ Zadržet, odmítavý postoj ČR a dalších států Visegrádské skupiny vedl k již zmíněnému obnovení dělící linie mezi unijním jádrem a novými členskými státy, resp. mezi „starými“ a „novými“ členskými státy.

Vládě se nedaří „směřovat do integračního jádra“,¹²⁷ jak si předsevzala ve svém programovém prohlášení. Postoj vlády k naplnění „strategických zájmů“ ČR, které deklarovala v *Koncepci politiky ČR v EU*, je směsicí odkládání klíčových rozhodnutí a protichůdných tvrzení. Naplnění prvního strategického cíle být „plnohodnotným členem EU“, kterého „lze dosáhnout jedině přistoupením do eurozóny“, brání vnitrostátní faktory – odpor veřejnosti k přijetí eura. Rozhodnutí o přijetí eura je tak neustále odkládáno.

Druhý cíl „jednotná Evropská unie“, čímž je myšleno „zachování jednoty Evropské unie navzdory všem odstředivým tendencím“, zůstává nenaplněn mj. díky politice ČR. Česká republika se sice prezentuje jako umírněný stát, který v zájmu jednoty nevyhledává zbytečné konflikty (viz rozhodnutí nepřipojit se k žalobě na uprchlické kvóty), jak ale ukazuje diplomatická roztržka s Řeckem, její rétorika nezřídká vede k prohlubování politických a psychologických dělících linií mezi členskými státy EU.

Poznámky

- ¹ *Důvěra v Evropskou unii a Evropský parlament se od loňského roku výrazně snížila*. STEM, 14. 3. 2016. On-line: www.stem.cz/duvera-v-evropskou-unii-a-evropsky-parlament-se-od-lonskeho-roku-vyrazne-snizila/.
- ² *Standard Eurobarometer 83*, červen 2015. On-line: ec.europa.eu/COMMFronOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/68710, s. 108.
- ³ *Důvěra v evropské a mezinárodní instituce*. CVVM, duben 2015. On-line: cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7379/f3/pm150504.pdf; *Hodnocení evropské integrace*. CVVM, duben 2015. On-line: cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7381/f3/pm150506.pdf.
- ⁴ *Standard Eurobarometer 83*, prosinec 2015. On-line: ec.europa.eu/COMMFronOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/72826, s. 115.
- ⁵ *Zvyšuje se podíl lidí nespokojených s členstvím České republiky v Evropské unii*. STEM, 23. 10. 2015. On-line: www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/3080_1829.pdf.
- ⁶ *Občané o přijetí eura a dopadech vstupu ČR do EU*. CVVM, duben 2015. On-line: cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7382/f3/pm150512.pdf.
- ⁷ *Většina Čechů chce kvůli uprchlíkům obnovit kontroly v Schengenu*. Česká televize, 5. 9. 2015. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1579616-vetsina-cechu-chce-kvuli-uprchlikum-obnovit-kontroly-v-schengenu.
- ⁸ *Vláda ČR: Koncepce politiky ČR v EU. Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě*. On-line: www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-politiky-CR-v-EU.pdf.
- ⁹ *Vláda ČR: Programové prohlášení vlády*, únor 2014. On-line: www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-unor-2014.pdf.
- ¹⁰ *Vláda ČR: Premiér Sobotka pro Euro: Neumíme se prodat*. Euro, 19. 1. 2015. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/v-mediich/premier-sobotka-pro-euro-neumime-se-prodat-126093/.
- ¹¹ *ČSSD: Dlouhodobý (základní) program ČSSD*. On-line: www.cssd.cz/data/files/cssd-dlouhodoby-program.pdf.
- ¹² *Odchod Řecka z eurozóny je reálná varianta, je přesvědčen Sobotka*. iDNES.cz, 8. 7. 2015. On-line: ekonomika.idnes.cz/odchod-recka-z-eurozony-je-realna-varianta-je-presvedcen-sobotka-pxi-/ekonomika.aspx?c=A150708_162445_ekonomika_kop.

- ¹³ *Grexit by EU poškodil, shodují se čeští politici. Má smysl euro v Řecku udržet?* Euractiv.cz, 14. 7. 2015. On-line: www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/grexit-by-eu-poskodil-shoduji-se-cesti-politici-ma-smysl-euro-v-recku-udrzet-012770.
- ¹⁴ *Senát chce řešení příčin migrační krize, ne kvóty*. ČTK, 23. 9. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/senat-chce-reseni-pricin-migracni-krize-ne-kvoty/1261798.
- ¹⁵ *Vláda ČR: Premiér na poradě zastupitelských úřadů: Zahraniční a domácí politika jsou propojeny více, než kdy dřív*, 24. 8. 2015. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/premier-na-porade-zastupitelskych-uradu-zahranicni-a-domaci-politika-jsou-propojeny-vice-nez-kdy-driv-133735/.
- ¹⁶ *Sobotka: Solidarita ano, ale bezpečnost musí mít prioritu. Zklamal ho Juncker*. Aktuálně.cz, 15. 11. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/sobotka-chceme-byt-solidarni-s-lidmi-v-nouzi-ale-nase-bezpec/r-58dde4388b9411e5a705002590604f2e/.
- ¹⁷ *Vláda ČR: Rozhovor předsedy vlády Bohuslava Sobotky pro Süddeutsche Zeitung*, 22. 12. 2015. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/v-mediich/rozhovor-predsedy-vlady-bohuslava-sobotky-pro-sueddeutsche-zeitung-ze-dne-22-prosince-2015-138446/.
- ¹⁸ *Sobotka: Česko je solidární a Brusel ho k tomu nemusí nutit*. ČTK, 23. 12. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/sobotka-cesko-je-solidarni-a-brusel-ho-k-tomu-nemusi-nutit/1296076.
- ¹⁹ *ČSSD: Stanovisko České strany sociálně demokratické k řešení migrační krize*, 5. 9. 2015. On-line: www.cssd.cz/aktualne/aktuality/stanovisko-ceske-strany-socialne-demokratice-k-reseni-migracni-krize/.
- ²⁰ *Babiš: Uprchlíci jsou největší ohrožení Evropy, větší než konflikt s Ruskem*. iDNES.cz, 1. 7. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/babis-uprchlici-jsou-nejvetsi-ohrozeni-evropy-vetsi-nez-konflikt-s-ruskem-lu9/domaci.aspx?c=A150701_152946_domaci_kop.
- ²¹ *Babiš vyzývá NATO, aby začalo potápět lodě pašeráků migrantů*. ČTK, 9. 9. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/babis-vyzyva-nato-aby-zacalo-potapet-lode-paseraku-migrantu/1256469.
- ²² *Babiš: Uprchlíci jsou největší ohrožení Evropy, větší než konflikt s Ruskem*, op. cit.
- ²³ *Babiš: Potřebujeme okamžitě uzavřít schengenský prostor*. ČTK, 25. 8. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/babis-potrebujeme-okamzite-uzavrit-schengensky-prostor/1251133.
- ²⁴ *Babiš: Mysleme na bezpečí vlastních lidí, ne na humanitární pomoc*. iDNES.cz, 16. 11. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/babis-mysleme-na-bezpeci-vlastnich-lidi-ne-na-humanitarni-pomoc-pv3/domaci.aspx?c=A151116_101534_domaci_kop.
- ²⁵ *Telička: Kvóty jsou Pandořina skříňka, ale uprchlíky potřebujeme*. Eurozprávy, 21. 7. 2015. On-line: domaci.eurozpravy.cz/politika/126656-telicka-kvoty-jsou-pandorina-skrinka-ale-uprchliky-potrebujeme/.
- ²⁶ *Babiš: EU by měla centralizovat obranu hranice Schengenu, Řecko selhalo*. Reflex, 10. 11. 2015. On-line: www.reflex.cz/clanek/zpravy/67370/babis-eu-by-mela-centralizovat-obranu-hranice-schengenu-recko-selhalo.html.
- ²⁷ *Když se ihned neuzavře hranice EU, Schengen se rozpadne, řekl Babiš*. Lidovky.cz, 16. 11. 2015. On-line: www.lidovky.cz/kdyz-se-ihned-neuzavre-hranice-eu-schengen-se-rozpadne-rekl-babis-phg-/zpravy-domov.aspx?c=A151116_102949_in_domov_ELE.
- ²⁸ *Babiš: EU by neměla určovat ČR imigrační politiku*. ČTK, 27. 5. 2015. On-line: www.investicniweb.cz/zpravy-z-trhu/2015/5/27/babis-eu-by-nemela-urcovat-cr-imigracni-politiku/.
- ²⁹ *Babiš přeje Řecku bankrot, „aby se vyčistil prostor“*. Sobotka nesouhlasí, poškodilo by to prý Evropu. Hospodářské noviny, 22. 6. 2015. On-line: byznys.ihned.cz/c1-64206250-babis-preje-recku-bankrot-aby-se-vycistil-prostor-sobotka-nesouhlas-i-poskodilo-by-to-pry-evropu.
- ³⁰ *Babiš navrhl EU, ať vyzkouší přenesení daňové povinnosti u DPH*. E15, 20. 6. 2014. On-line: zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/babis-navrhl-eu-at-vyzkou-i-prenesen-i-danove-povinnosti-u-dph-1095061#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ³¹ *Evropská komise smetla Babišův návrh na reverse charge ze stolu*. ČT24, 29. 10. 2015. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1609689-evropska-komise-smetla-babisuv-navrh-na-reverse-charge-ze-stolu.

- ³² *Nejsilnější frakce v EP bude v Praze diskutovat o budoucnosti EU*. ČTK, 5. 12. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/nejsilnejsi-fracce-v-ep-bude-v-praze-diskutovat-o-budoucnosti-eu/1289218; KDU-ČSL: *Evropa je prostorem společných hodnot*, 10. 12. 2015. On-line: www.kdu.cz/aktualne/archiv/2015/evropa-je-prostorem-spolecnych-hodnot.
- ³³ KDU-ČSL: *Budoucnost Evropy v době uprchlické krize*, 11. 12. 2015. On-line: www.kdu.cz/aktualne/archiv/2015/budoucnost-evropy-v-dobe-uprchlicke-krize.
- ³⁴ KDU-ČSL: *Osobní dopis Pavla Bělobrádka k migraci v Evropě*, 8. 9. 2015. On-line: www.kdu.cz/aktualne/archiv/2015/osobni-dopis-pavla-belobradka-k-migraci-v-evrope.
- ³⁵ KDU-ČSL: *Evropa je prostorem společných hodnot*, op. cit.
- ³⁶ *Svoboda (KDU-ČSL): Je islám součástí evropské identity?* ParlamentníListy.cz, 5. 12. 2015. On-line: www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Svoboda-KDU-CSL-Je-islam-soucasti-evropske-identity-411398.
- ³⁷ *Sobotka chce uprchlíkům pomáhat na základě dobrovolnosti, nikoliv kvót*. ČT24, 13. 5. 2015. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1528024-sobotka-chce-uprchlikum-pomahat-na-zaklade-dobrovolnosti-nikoliv-kvot.
- ³⁸ *Petr Fiala: Evropská unie jde od krize ke krizi a není schopná problémy opravdu řešit*. Český rozhlas, 15. 12. 2015. On-line: www.rozhlas.cz/plus/interviewplus/_zprava/petr-fiala-evropska-unie-jde-od-krize-ke-krizi-a-neni-schopna-problemy-opravdu-resit--1564636.
- ³⁹ *ODS: Vláda by se neměla podřídit rozhodnutí EU o kvótách*. ČTK, 24. 11. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/ods-vlada-by-se-nemela-podridit-rozhodnuti-eu-o-kvotach/1285122. Tamtéž.
- ⁴⁰ ODS: *ODS spouští iniciativu „NE KVÓTÁM“*, 24. 9. 2015. On-line: www.ods.cz/region.prazsky/clanek/10311-ods-spusti-iniciativu-ne-kvotam.
- ⁴¹ Senát: *Senát podle očekávání nepodpořil referendum o zavedení eura v ČR*, 25. 2. 2015. On-line: www.senat.cz/zpravodajstvi/napsali_item.php?id=266&from=V.
- ⁴² *Klaus chce vytvořit širokou platformu k migraci, kterou povede*. ČTK, 15. 12. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/klaus-chce-vytvorit-sirokou-platformu-k-migraci-kerou-povede/1293419.
- ⁴³ *Zvyšuje se podíl lidí nespokojených s členstvím České republiky v Evropské unii*. STEM TRENDY 9/2015, 23. 10. 2015. On-line: data.idnes.cz/soubory/domaci/44A151023_JJ_011_STEM_EU_CLENSTVI_15.PDF.
- ⁴⁴ *KSČM: Příčinou uprchlické krize je imperiální politika velmocí*. Deník.cz, 21. 6. 2015. On-line: www.denik.cz/z_domova/kscm-pricinou-uprchlicke-krize-je-imperialni-politika-velmoci-20150621.html.
- ⁴⁵ *Komunisté zuří: Byrokratická direktivní Evropská unie...* EuroZprávy.cz, 15. 5. 2015. On-line: domaci.eurozpravy.cz/politika/120654-komuniste-zuri-byrokraticka-direktivni-evropska-unie/.
- ⁴⁶ *Komunistům navzdory. Sněmovna schválila dohodu s Ukrajinou*. Novinky.cz, 17. 9. 2015. On-line: www.novinky.cz/domaci/380958-komunistum-navzdory-snemovna-schvalila-dohodu-s-ukrajinou.html.
- ⁴⁷ *Okamura vystoupil z Úsvitu, zakládá hnutí Svoboda a přímá demokracie*. iDNES.cz, 5. 5. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/okamura-opustil-uvit-zaklada-hnuti-svoboda-a-prima-demokracie-pvv-/domaci.aspx?c=A150505_101715_domaci_hv.
- ⁴⁸ *Okamurovo nové hnutí vábí voliče na referendum o odchodu z EU*. iDNES.cz, 16. 6. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/okamurovo-nove-hnuti-vabi-volice-na-referendum-o-odchodu-z-eu-p59-/domaci.aspx?c=A150616_132330_domaci_kop.
- ⁴⁹ *Le Penová v Praze: EU je nebezpečný a utopistický projekt*. ČT24, 6. 5. 2015. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1526070-le-penova-v-praze-eu-je-nebezpecny-a-utopisticky-projekt.
- ⁵⁰ Beneš, Vít–Braun, Mats (2012): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2011. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 58.

- ⁵¹ *Sobotka: Řecko by nemělo dostat půjčku přes EFSM, je to mrtvý nástroj*. E15, 14. 7. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/domaci/politika/sobotka-recko-by-nemelo-dostat-pujcku-pres-efsm-je-to-mrtvy-nastroj-1209374#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ⁵² *Řecký dluh by neměl být odepsán, řekl premiér Sobotka*. Aktuálně.cz, 17. 2. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/ekonomika/recky-dluh-by-nemel-byt-odepsan-mini-premier-sobotka/r~36607542b68d11e4a7d8002590604f2e/.
- ⁵³ *Odchod Řecka z eurozóny je reálná varianta, je přesvědčen Sobotka*, op. cit.
- ⁵⁴ *Řecký krach by měl na českou ekonomiku minimální vliv, ujišťuje vláda*. E15, 1. 7. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/recky-krach-by-mel-na-ceskou-ekonomiku-minimalni-vliv-ujisti-je-vlada-1205421#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ⁵⁵ *Odchod Řecka od eura by střední Evropa silně pocítila*. Novinky.cz, 22. 6. 2015. On-line: www.novinky.cz/ekonomika/373048-odchod-recka-od-eura-by-stredni-evropa-silne-pocitila.html.
- ⁵⁶ *Řecko odvolalo svého velvyslance v Praze kvůli Zemanovým výrokům*. ČTK, 22. 12. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/recko-odvolalo-sveho-velvyslance-v-praze-kvuli-zemanovym-vyrokum/1295820.
- ⁵⁷ *Vláda ČR: Koncepce politiky ČR v EU. Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě*, op. cit., s. 2.
- ⁵⁸ Tamtéž, s. 8.
- ⁵⁹ Tamtéž, s. 9.
- ⁶⁰ *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – evropský program pro migraci (COM(2015) 240 final)*. Evropská komise, 13. 5. 2015. On-line: ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/communication_on_the_european_agenda_on_migration_cs.pdf.
- ⁶¹ *Evropská komise: Další krok Komise v otázce migrace*, 27. 5. 2015. On-line: europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5039_cs.htm.
- ⁶² *Evropská komise: Refugee Crisis: European Commission takes decisive action*, 9. 9. 2015. On-line: europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5596_en.htm.
- ⁶³ *EU chce přerozdělit další uprchlíky, Česko má celkem přijmout přes 1800 lidí*. E15, 27. 5. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/eu-chce-prerozdelit-dalsi-uprchliky-cesko-ma-celkem-prijmout-pres-1800-lidi-1193547#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ⁶⁴ *Kvóty nebudou, země EU mají přijímat uprchlíky dobrovolně*. Novinky.cz, 25. 6. 2015. On-line: www.novinky.cz/zahranicni/evropa/373430-kvoty-nebudou-zeme-eu-maji-prijimat-uprchliky-dobrovolne.html.
- ⁶⁵ *Pro kvóty na rozdělení běženců hlasovalo 23 států unie. Proti bylo jen Česko, Slovensko, Maďarsko a Rumunsko*. Hospodářské noviny, 22. 9. 2015. On-line: zahranicni.ihned.cz/c1-64637390-pro-kvoty-na-rozdeleni-bezencu-hlasovalo-23-statu-unie-proti-bylo-jen-cesko-slovensko-madarsko-a-rumunsko.
- ⁶⁶ *Sobotka chce uprchlíkům pomáhat na základě dobrovolnosti, nikoliv kvót*, op. cit.
- ⁶⁷ *Kvóty na uprchlíky? Proti je silný argument: Schengen*. Aktuálně.cz, 16. 5. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/kvoty-na-uprchliky-proti-je-silny-argument-schengen/r~aeae8144fa4711e49d310025900fea04/.
- ⁶⁸ *Sobotka: Jsme připraveni přijmout tolik lidí, jako za války na Balkánu*. iDNES.cz, 17. 9. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/sobotka-jsme-pripraveni-prijmout-tolik-lidi-jako-za-valky-na-balkanu-liu-/domaci.aspx?c=A150917_152639_domaci_kop.
- ⁶⁹ *Zaorálek: Diktát EU s kvótami pro uprchlíky je nepřijatelný*. Týden.cz, 18. 5. 2015. On-line: www.tyden.cz/rubriky/domaci/zaoralek-diktat-eu-s-kvotami-pro-uprchliky-je-neprijatelny_343208.html.
- ⁷⁰ *Vláda ČR: Programové prohlášení vlády ČR*, op. cit.
- ⁷¹ *MV ČR: Strategie migrační politiky České republiky*, 29. 7. 2015. On-line: www.mvcr.cz/soubor/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx.

- ⁷³ MV ČR: *Informace o problematických aspektech přijímání a realizace některých závazných aktů obsažených v „druhém implementačním balíčku“*, 21. 9. 2015. On-line: www.mvcr.cz/migrace/soubor/analy-za-cz-k-relokaci-m-pdf.aspx.
- ⁷⁴ Vláda ČR: *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii. Analýza Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR Odbor koncepční a institucionální*, duben 2012. On-line: www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-UV-final.pdf.
- ⁷⁵ MV ČR: *Informace o problematických aspektech přijímání a realizace některých závazných aktů obsažených v „druhém implementačním balíčku“*, op. cit.
- ⁷⁶ Rozhovor s pracovníkem SZ při EU, 24. 2. 2016.
- ⁷⁷ *Bud' lhal o kvótách premiér, nebo lze tajemník Prouza, říká šéf ODS*, 29. 9. 2015 On-line: zpravy.idnes.cz/bud-lhal-o-kvotach-premier-nebo-lze-tajemnik-prouza-rika-sef-ods-ps1-domaci.aspx?c=A150929_134159_domaci_kop;Prouza, Tomáš: Můžeme si dovolit konflikt s Německem. Respekt, 27. 9. 2015. On-line: www.respekt.cz/tydenik/2015/40/muzeme-si-dovolit-konflikt-s-nemeckem.
- ⁷⁸ *Česko se k žalobě proti kvótám nepřipojí, rozhodla vláda*. Česká televize, 28. 11. 2015. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1627088-cesko-se-k-zalobe-proti-kvotam-nepripori-rozhodla-vlada.
- ⁷⁹ MV ČR: *Strategie migrační politiky České republiky*, op. cit., s. 18.
- ⁸⁰ *Central Europeans set up group to keep Schengen zone alive*. Reuters, 3. 12. 2015. On-line: uk.reuters.com/article/uk-europe-schengen-czech-idUKKBN0TM2BZ20151203.
- ⁸¹ Rozhovor s pracovníkem SZ při EU, 24. 2. 2016.
- ⁸² *EU opouští dublínský azylový systém, nefunguje*. Novinky.cz, 28. 10. 2015. On-line: www.novinky.cz/zahranicni/evropa/384759-eu-opusti-dublinsky-azylovy-system-nefunguje.html.
- ⁸³ *Návrat k Dublinu? Jen těžko, ozvalo se Česko i Maďarsko*. Novinky.cz, 11. 11. 2015. On-line: www.novinky.cz/zahranicni/evropa/386124-navrat-k-dublinu-jen-tezko-ozvalo-se-cesko-i-madarsko.html.
- ⁸⁴ Rozhovor s pracovníkem SZ při EU, 24. 2. 2016.
- ⁸⁵ *Zachraňme Schengen bez kontrol, burcuje Sobotka v dopise lídry zemí EU*. iDNES.cz, 16. 12. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/sobotka-pise-lidrum-eu-kvuli-schengenu-dyv-/domaci.aspx?c=A151216_060913_domaci_jj;Vláda souhlasí se zřízením evropské pohraniční a pobřežní stráže i přísnější ostrahou hranic EU. Hospodářské noviny, 18. 1. 2016. On-line: zahranični.ihned.cz/c1-65105010-vlada-souhlasí-se-zrozenim-evropske-pohranicni-a-pobrezni-straze-i-prisnejsi-ostrahou-hranic-eu.
- ⁸⁶ *ČR neplánuje dobrovolně vzít další uprchlíky, tvrdí Chovanec*. ČTK, 9. 9. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/cr-neplnuje-dobrovolne-vzit-dalsi-uprchliky-tvrdi-chovanec/1256325.
- ⁸⁷ MF ČR: *Ministr financí Andrej Babiš navrhl v Lucemburku modernizaci DPH*, 20. 6. 2014. On-line: www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/ministr-financi-andrej-babis-navrhl-v-lu-18230; MF ČR: *Ministři financí jednali v Praze o mezinárodní spolupráci v boji s daňovými úniky*, 2. 10. 2014. On-line: www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/ministri-financi-jednali-v-praze-o-mezin-19401.
- ⁸⁸ *Babiš: O přenesené povinnosti u DPH mají rozhodovat státy, ne Brusel*. E15, 4. 12. 2014. On-line: zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/babis-o-prenesene-povinnosti-u-dph-maji-rozhodovat-staty-ne-brusel-1142701#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ⁸⁹ *Babiš v EU prosazuje přenesenou daňovou povinnost*. ČTK, 28. 1. 2015. On-line: www.euroskop.cz/8952/25242/clanek/babis-v-eu-prosazuje-prenesenou-danovou-povinnost.
- ⁹⁰ *EK zamítla žádost ČR na rozšíření přenesené daňové povinnosti*. ČTK, 29. 10. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/ek-zamitla-zadost-cr-na-rozsireni-prenesene-danove-povinnosti/1275195.
- ⁹¹ Vláda ČR: *Premiér na poradě zastupitelských úřadů: Zahraniční a domácí politika jsou propojeny více, než kdy dřív*, 24. 8. 2015. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/premier-na-porade-zastupitelskych-uradu-zahranicni-a-domaci-politika-jsou-propojeny-vicenez-kdy-driv-133735/.

- ⁹² *ČR neplánuje dobrovolně vzít další uprchlíky, tvrdí Chovanec*, op. cit.
- ⁹³ MV ČR: *Strategie migrační politiky České republiky*, op. cit.
- ⁹⁴ *Nevěděl jsem, že má Dienstbier tak velký byt, odmítl Chovanec přijetí 15 tisíc uprchlíků*. Novinky.cz, 16. 9. 2015. On-line: www.novinky.cz/domaci/380822-nevedel-jsem-ze-ma-dienstbier-tak-velky-byt-odmitl-chovanec-prijeti-15-tisic-uprchliku.html.
- ⁹⁵ *Chovanec: Kdyby vláda na kvóty změnila názor, zvážím, jestli v ní chci být*. Hospodářské noviny, 24. 9. 2016. On-line: domaci.ihned.cz/c1-64650010-chovanec-kdyby-vlada-na-kvoty-zmenila-nazor-zvazim-jestli-v-ni-chci-byt.
- ⁹⁶ *Zvažme ještě žalobu na kvóty, řekl Babiš. Další obrát? diví se Sobotka*. iDNES.cz, 27. 11. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/uprchlicke-kvoty-babis-07q-/domaci.aspx?c=A151127_125400_domaci_mbt.
- ⁹⁷ *Prezident Zeman odmítl před poslanci kvóty pro uprchlíky do EU*. iDNES.cz, 19. 6. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/prezident-zeman-odmitl-pred-poslanci-kvoty-pro-uprchliky-do-eu-ps0-/domaci.aspx?c=A150619_110835_domaci_kop.
- ⁹⁸ *Rozhovor prezidenta republiky pro časopis Reflex*. Reflex, 8. 10. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/rozhovor-prezidenta-republiky-pro-casopis-reflex-12267.
- ⁹⁹ *Projev prezidenta republiky při tiskové konferenci summitu prezidentů zemí V4*. Hrad.cz, 9. 10. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/projev-prezidenta-republiky-pri-tiskove-konferenci-summitu-prezidentu-zemi-v4-12268.
- ¹⁰⁰ *Rozhovor prezidenta republiky Miloše Zemana pro internetové vysílání webu Blesk.cz „S prezidentem v Lánech“*. Hrad.cz, 8. 2. 2015. On-line: www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/vybrane-projevy-a-rozhovory/rozhovor-prezidenta-republiky-milose-zemana-pro-internetove-vysilani-webu-blesk.cz-s-prezidentem-v-lanech-11574.
- ¹⁰¹ *Zeman: Ať hranice hlídá armáda a policie. Migranti se nesmí dostat do vnitrozemí*. Lidovky.cz, 14. 9. 2015. On-line: www.lidovky.cz/zeman-at-hranice-hlida-armada-a-policie-migranti-senesmi-dostat-do-vnitrozemi-18s-/zpravy-domov.aspx?c=A150914_193907_ln_domov_ELE.
- ¹⁰² *Rozhovor prezidenta republiky pro časopis Reflex*, op. cit.
- ¹⁰³ Tamtéž.
- ¹⁰⁴ *Evropská unie by mohla zrušit sankce proti Rusku, řekl Zeman*. Aktuálně.cz, 10. 5. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/evropska-unie-by-mohla-zrusit-sankce-proti-rusku-rekl-zeman/r-b4b28000f6e511e498af002590604f2e/;Россия уже сейчас в основном демократия. Kommersant.ru, 12. 5. 2015. On-line: www.kommersant.ru/doc/2724345.
- ¹⁰⁵ *Zeman míní, že Turecko by nemělo být součástí EU*. ČTK, 9. 12. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/zeman-mini-ze-turecko-by-nemelo-byt-soucasti-eu/1291104.
- ¹⁰⁶ *Podle Zemana by mělo Řecko z eurozóny odejít*. Česká televize, 20. 2. 2015. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1505286-podle-zemana-melo-recko-z-eurozony-odejit.
- ¹⁰⁷ *Řecko odvolalo svého velvyslance v Praze kvůli Zemanovým výrokům*. ČTK, 22. 12. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/recko-odvolalo-sveho-velvyslance-v-praze-kvuli-zemanovym-vyrokom/1295820.
- ¹⁰⁸ *Sněmovna odmítla zavedení trvalého přemístování uprchlíků*. ČTK, 1. 10. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/snemovna-odmitla-zavedeni-trvaleho-premistovani-uprchliku/1264956.
- ¹⁰⁹ *Sněmovna schválila asociaci dohodu mezi EU a Ukrajinou*. ČTK, 18. 9. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/snemovna-schvalila-asociacni-dohodu-mezi-eu-a-ukrajinou/1259354.
- ¹¹⁰ *Senát chce řešení příčin migrační krize, ne kvóty*. ČTK, 23. 9. 2015. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/senat-chce-reseni-pricin-migracni-krize-ne-kvoty/1261798;Senát: 250. usnesení senátu ze 13. schůze, konané dne 22. října 2015 k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se stanoví dočasná opatření v oblasti mezinárodní ochrany ve prospěch Itálie, Řecka a Maďarska /senátní tisk č. J 37/10/, 22. 10. 2015. On-line: www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/77472/65145.
- ¹¹¹ *Senát: 161. usnesení senátu z 9. schůze, konané dne 18. června 2015 k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se stanoví prozatímní opatření v oblasti mezinárodní ochrany ve prospěch Itálie*

- a *Řecka* /senátní tisk č. J 23/10/, 18. 6. 2015. On-line: www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/76380/64225.
- ¹¹² Senát: 101. usnesení senátu ze 7. schůze, konané dne 18. března 2015 ke zprávě Komise Evropskému parlamentu a Radě. Šestá pololetní zpráva o fungování schengenského prostoru 1. května–31. října 2014 /senátní tisk č. K 1/10/, 18. 3. 2015. On-line: www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/75443/63415.
- ¹¹³ Senát: 148. usnesení senátu z 9. schůze, konané dne 17. června 2015 k balíčku opatření k energetické unii /senátní tisky č. K 10/10 a K 11/10/, 17. 6. 2015. On-line: www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original/76834/64591.
- ¹¹⁴ Senát: *Evropská agenda v Senátu rok 2015*, 15. 1. 2016. On-line: www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/78633/66120.
- ¹¹⁵ *Řekové se z dluhové závislosti nevymanili, i když škrtali nejvíc v Evropě*. E15.cz, 25. 7. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/rekove-se-z-dluhove-zavislosti-nevymanili-i-kdyz-skrтали-nejvic-v-evrope-1212559#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink.
- ¹¹⁶ M. Zeman: *Česko přijme euro deň po tom, ako z eurozóny vypadne Grécko*. TASR, 15. 12. 2015. On-line: www.teraz.sk/ekonomika/zeman-cesko-prijme-euro-grecko/171446-clanok.html.
- ¹¹⁷ *Řecko odvolalo z Česka svého velvyslance, reaguje na výroky Zemana o eurozóně*. Aktuálně.cz, 22. 12. 2015. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/recko-povolava-domu-sveho-velvyslance-v-praze-reaguje-na-vyr/r~10a81998a8ab11e58dc0002590604f2e/.
- ¹¹⁸ Beneš, Vít–Braun, Mats (2010): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2009. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 78, viz např. *Kalousek: Jedeme do Řecka, musíme dát výhybku*. Aktuálně.cz, 29. 4. 2010. On-line: zpravy.aktualne.cz/domaci/kalousek-jedeme-do-recka-musime-dat-vyhybku/r~i:article:666956/.
- ¹¹⁹ *Papandreu odsoudil Klause za výrok o Řecích jako líných pijácích ouza*. iDNES.cz, 1. 9. 2011. On-line: zpravy.idnes.cz/papandreu-odsoudil-klause-za-vyrok-o-recich-jako-linych-pijacich-ouza-12v-/zahranicni.aspx?c=A110901_143826_zahranicni_stf.
- ¹²⁰ Beneš, Vít–Braun, Mats: *Evropský rozměr české zahraniční politiky v roce 2010*, op. cit., s. 65–66.
- ¹²¹ *Odchod Řecka z eurozóny je reálná varianta, je přesvědčen Sobotka*, op. cit.
- ¹²² *With Schengen under threat, Greece accepts EU help*. Reuters, 3. 12. 2015. On-line: uk.reuters.com/article/uk-europe-migrants-idUKKBN0TM2UN20151203.
- ¹²³ *Policisté a vojáci kvůli migrační krizi cvičně kontrolovali hranice*. Lidovky.cz, 30. 9. 2015. On-line: www.lidovky.cz/policie-a-armada-zahajily-cviceni-na-hranicich-s-rakouskem-p3f-/zpravy-domov.aspx?c=A150930_083805_in_domov_ELE.
- ¹²⁴ *Babiš: Uprchlíci jsou největší ohrožení Evropy, větší než konflikt s Ruskem*, op. cit.
- ¹²⁵ *Rozhovor předsedy vlády Bohuslava Sobotky pro Süddeutsche Zeitung*, 22. 12. 2015. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/v-mediich/rozhovor-predsedy-vlady-bohuslava-sobotky-pro-suddeutsche-zeitung-ze-dne-22--prosince-2015-138446/.
- ¹²⁶ *Zaorálek: Diktát EU s kvótami pro uprchlíky je nepřijatelný*, op. cit.
- ¹²⁷ *Vláda ČR: Programové prohlášení vlády ČR*, op. cit.

Kapitola 4

Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky

Ondřej Ditrych a Jan Eichler

Uplynulý rok se v oblasti bezpečnostního a obranného rozměru české zahraniční politiky nesl zejména v duchu adaptace na pocíťovanou proměnu bezpečnostního prostředí v souvislosti s ukrajinskou krizí a nově i výrazně sekuritizovanou problematikou utečenectví a nekontrolovaného tranzitu občanů cizích států přes území ČR. Na jedné straně tak mohl pokračovat trend k spíše pasivně konstruktivní tvorbě a realizaci české zahraniční politiky ve vztahu k jejímu okolí. Na straně druhé, normalizace, tedy široké přijetí představy o výjimečnosti současné bezpečnostní situace a nutnosti přijímat adekvátní, výjimečná opatření, přinesla nová rizika.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: POLITICKÝ KONTEXT A VÝCHODISKA

V uplynulém roce 2015 byla schválena čtveřice významných strategických koncepcí dokumentů dotýkajících se oblasti obrany a bezpečnosti: *Bezpečnostní strategie ČR, Koncepce zahraniční politiky ČR, Dlouhodobý výhled pro obranu (2030)* a *Koncepce výstavby AČR*. První z nich byl připraven v gesci MZV ČR v reakci na ukrajinskou krizi a pocíťovanou související proměnu bezpečnostního prostředí v předšlém roce v kombinaci s pokračující problematizací nestability v Levantě přelévající se do Evropy v podobě motivování osamělých střelců ideologií násilného salafistického džihádismu ze strany tzv. Islámského státu (ISIS) a rovněž *veteránského efektu*: působení navrátilců – nikoliv striktně vzato zahraničních bojovníků, byť rozdíl mezi cvičenci, dočasnými obyvateli území kontrolovaného ISIS a přímými účastníky povstaleckých bojů, kteří jsou občany cizího státu (jak zní jedna konvenční definice zahraničních bojovníků v odborné literatuře)¹ se zejména v sekuritizačních diskurzích bezpečnostních profesionálů i v širší politické debatě nezřídka stírá – při přípravě